

stortingsvalget i 1945

DEBATT

Av John Sand

Ifølge Grunnlovens paragraf 52 suspenderes stemmerett ved offentlig tiltale for straffbare handlinger overstemmende med hva lov berom bestemme. Reglene om dette er gitt i lov av 23. mars 1912. I denne lov heter det: «Statsborgerlig stemmerett suspenderes ved offentlig tiltale for straffbare handlinger, som kan medføre strengere straff enn fengsel i 1 år.»

Tidningsopptegnelse fra London søndag 18.2.45 skriver pro-

fessor dr. juris Frede Castberg: «For avrig har jeg støttet Ham-bros aksjon mot Hjemmefrontens forslag om å la stemmeretten suspendere ved siktelse for landsforræderi, skjønt Grunnloven krever tiltale. Dette blir sikkert endret, slik at man her unngår å innføre noen ordning som bryter med Grunnlovens regel.»

Men Ordmønsters regel blir brutt. Den 4. mai 1945 utferdiget Nygaardsvold-regjeringen en provisorisk anordning om tiltak for å hindre at landsviktors avgir stemme ved offentlige valg. I henhold til denne anordning

sendte riksadvokaten ut to rundskriv til statsadvokaterne, det første den 6. juni og det annet den 25. juni 1945. I disse rundskriv heter det bl.a. at når påtalemyndigheten finner det godtgjort at noen har overtrådt noen av straffebudene i landsviktorsordningen skal de straks erklære at vedkommende er under offentlig tiltale. Denne erklæring skal forkynnes til tiltalte, og derom skal manntallsføreren underrettes. Erklæringen skal avgis når påtalemyndigheten finner det godtgjort at det foreligger en overtredelse, selv om en ikke har rukket

å utferdige tiltalsbeslutning. Dette gjelder også de som bare har vært medlemmer av NS, heter det i rundskrivene.

Som enhver vil se av ovenstående, foreligger det her to alvorlige lovbrudd. For det første ble Grunnloven brutt, i det det var tilstrekkelig med en mistanke om at en - for avrig grunnlovsstridig forordning var overtredt. Dessuten ble stemmeretten suspendert også for rent bagatellmessige overtredelser som ble avkjørt ved 500. Ja, selv de tusener som ikke engang ble betragtet, mistet stemmeretten! Ved denne fremgangsmåte ble forannennte lov av 1912 brutt på det groveste, da loven jo bare rammer dem som antas å få over 1 års fengsel.

merett suspendert? Han hadde jo også i en kringkastingstale berømmet Qvabing for hans fedrelandssinn, og den 16. juni hadde han telegrafert til Kongen og bedt ham avlyse en tale over BOC til det norske folk. (Hans Fr. Dahl opplyser at telegrammet var nær på å rekke Kongens oppordene). Nei, han mistet nok ingen stemmerett, men ble forslått til statsminister i 1945. Nå, det ble han ikke, men havnet igjen som justitarius i Høyesterett, til tross for at høyesterettsdommer Bonnevie - han var en redelig og rettslovt mann - antydet i et brev av 13.12.1945 at Paal Berg burde la seg stille for rikrett på grunn av «Deres avvikende gjennomførte oppførelse» i 1940.

Disse grove lovbrudd foran stortingsvalget i 1945 var en genistrek fra sosialistisk synsvinkel. Bare ved et pennestrik reduserte man den borgerlige velgerflokke med innpå 100 000! For det er på det rene at de aller fleste av dem som fikk sin stemmerett suspendert, ville ha stemt på et borgerlig parti.

Selvsagt ble det ingen rikrett. I stedet ble Berg i 1946 påhengt storkors av St. Olav, og i 1952 fikk han også vært lands høyeste utmerkelse, borgerdådsmedaljen i gull. Her kanne jeg ha fortalt med biskop Berggrav som forsøkte å få i stand en særfred med Tyskland, jeg kunne ha kommet inn på at to stortingsmenn fra Ap som svarte ja på spørsmål om de kunne tenke seg å avsette Kongen og som etter okkupasjonen ble med i Kongens råd. Og plausen burde ha tillatt meg å skrive utforlig om den sorenskriver som ifølge Milorg-mamma major Langeland organiserte en offisiell norsk etterretningstjeneste angående politiske spørsmål for det tyske sikkerhetspolitiet, og som ga ordre om at hvis noen flyktet, så skulle dette rapporteres telegrafisk til nazisten Jonas Lie. Han som ga ordren ble meget streng dommer under oppgjøret. Han ble også formann for Donnerforeningen i 1945 og senere erresmedlem.

Nå vil kanskje yngre lesere spørre: De norske arbeidere som i okkupasjonstida hadde bygd flyplasser, festninger og ubåtbaner for tyskerne og hjulpet tyskerne med å laste inn bomber som skulle slippes over de norske styrker i Narvik-avsnittet - de mistet vel også stemmeretten? Nei, langt i fra, de var «gode nordmenn! Jeg kjenner en arbeiderforening hvor medlemmene hadde jobbet for tyskerne i fem år. Ingen medlemmer ble fratatt stemmeretten. De var jo fornemme representanter for «folketets rettsbevisshet!» Bl. a. sendte denne foreningen en henstilling til regjeringen om at flere «forrædere» måtte bli skutt!

Antagelig vil noen lesere spørre: Hvordan var det mulig at rent passive NS-medlemmer ble fratatt stemmeretten, mens de som hadde bygget Festung Norwegen for tyskerne, oppordnet til militærstreik, gått inn for kong Haakon's abdikasjon m. v. ble påskjennet med landets fremste stillinger? Kanskje har Rolf Strømer gitt forklaringen? Under en debatt i Stortinget sa han nemlig: «Det var det viktige sinnelag som skulle møte samfunnets forstüedige reaksjon.» Riktignok sa hr. advokat Kjer Mordt om Strømers uttalelser: «Han syndet mot den elementære juridiske rettsregel, at man ikke skal straffes for sitt sinnelag. Å straffe i slike tilfelle er ensretting og totalitær maktutfoldelse og ikke håndbevelse av retsprinsipper.»

Noen har kanskje lest Haakon Lies bok «Krigsår». På side 50 skriver Lie at kommunistavisen Arbeideren i april dagene 1940 «strykket artikler som var fullt på høyde med Quislings forræderi.» Slike folk som var like ille som Quisling måtte vel miste stemmeretten? Nei, slett ikke. Kommunistene hadde jo senere hen ranet banker og drept iallfall en bankkasserer som slett ikke var NS - de var ikke bare «gode nordmenn, men selve kremen! Enn Einar Gerhardsen og Oscar Torp, som i mellomkrigstiden var blitt straffedømt for oppfordring til militær streik, og som så energisk hadde bekjempet norsk forsvarsvilje og evne, de var den aller fineste kremen av «gode nordmenn. Til tross for at generalmajor Erichsen sa om folk som Gerhardsen og Torp at de hadde forsøkt å drepe forsvarsånden og forsvarsviljen hos nordmenn, så ble begge to statsministre. Og som kjent fikk endog Gerhardsen borgerdådsmedaljen i gull! Men Paal Berg som den 17. juni 1940 gikk til den svenske minister for å få ham til å formidle et telegram til kong Haakon om at han måtte abdisere frivillig, han måtte vel få sin stem-

Det var visst ikke bare Strømer som syndet mot elementære rettsregler i 1945 og i tiden som fulgte. Håndhebben av rettsprinsippene var det få som brydde seg med. Johan Scharffenberg, Jon Skeie, major Langeland og Torolv Fanebust selvsagt unntatt. Dea, statsadvokat ble endog kastet i fengsel og menest- myndersøkt fordi han uttrykte vilje håndheve rettsprinsipper og ytringsforbudet.

Kopi av Nationen

Kjeld Bjørn

Idence det. Finnes nevnt flere lover som ble overhålet i 1945

Hilmar John